

релігієзнавчим, мистецтвознавчим, загально культурологічним. Відомий ряд конкретно-історичних робіт Г. Ф. Александрова. Нове покоління істориків-орієнталістів представляють А. С. Мартинов, Є. В. Поршнева, В. І. Рудой, Е. С. Сафронова, Л. Д. Грішелева і багато інших вчених. Серед вітчизняних авторів, які займаються даною проблематикою, В. М. Найдиш, А. С. Панарін, В. С. Стьопін.

Використана література:

1. Бердяев Н. А. Русская идея. – Харьков : “Фолио”, М. : ООО “АСТ”, 1999. – 400 с.
2. Бердяев Н. А. О назначении человека. Опыт парадоксальной этики. – М. : “Терра”, Республика, 1998. – 384 с.
3. Вивекананда Свами. Философия йоги. – М., 2003.
4. История восточной философии, (отв. ред. М. Т. Степанянц). – М. : 1998. – 122 с.
5. Каган М. С. Мир общения. Проблемы межсубъектных отношений. – М. : Политиздат, 1988. – 319 с.
6. Кальянов А. В. Деление культур на “восточные” и “западные”: Научная конференция студентов, аспирантов и преподавателей “Диалог цивилизаций: история, современность и перспективы”. Секция социологии. Российский университет дружбы народов, Факультет гуманитарных и социальных наук. – Москва. – 18 февраля 2002 г.
7. Маркарян Э. С. О концепции локальных цивилизаций. – Ереван, 1962.
8. Шубарт В. Европа и душа Востока. – М. : “Русская идея”, 1997. – 446 с. – С. 182.

Аннотация

В статье анализируются работы современных авторов-востоковедов. Основной статьи есть выявление авторами идейных доминант восточного типов культур, их соотнесение с предельными основаниями культуры и диалога, что позволяет охарактеризовать эмпирические явления в социокультурной практике отношения технологически, потребительски и экспансионистски ориентированного Запада и стремящегося сохранить культурную и духовную идентичность Востока.

Annotation

This article analyzes the work of contemporary authors and orientalists. The main article is to identify the authors of the ideological dominance eastern crop types and their correlation with the ultimate foundations of culture and dialogue that allows us to characterize empirical phenomena in social and cultural relations practice technology, consumer-oriented and expansionist West and seeks to preserve the cultural and spiritual identity of the East.

УДК 1(091):14+123.11

Конончук С.

МЕТОД ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

В останні десятиліття у сучасній історико-філософській науці розгорнулася дискусія довкола підходів до філософської спадщини минулого у рамках “історико-філософської реконструкції”. Зокрема, до методології історико-філософської реконструкції звертаються у своїх працях В. Горський [1] та О. Перцев [6], натомість З. Каменський формулює методологічні засади цього напрямку дослідження [3]. Можливості історико-філософської реконструкції у вивченні середньовічної філософії розглядають дослідники-медієвісти К. Флаш та К. Паначчіо [7].

Говорячи про “історико-філософську реконструкцію”, слід навести методологічні засади, які, на думку Курта Флаша, є предметом консенсусу дослідників: “Всі ми визнаємо, що (1) неможливо викласти твердження будь-якого філософа минулого його ж словами. Будь-яке історико-філософське дослідження за мовчазною згодою виходить з того, що історик повинен підсумувати сказане філософом, надати міркуванням філософа остаточне (або неостаточне) оформлення. Історик філософії говорить своєю мовою, навіть коли він цитує без змін філософа що жив раніше. Потім, (2) неможливо мати справу з тим же самим змістом, який мав перед очима філософ минулого, навіть якщо ідеї, структури або зміст мислення філософа минулого цілком належать світові об’єктивних і вічних цінностей і смислів. <...> Крім того, (3) метою будь-якого викладу філософських поглядів минулого є розміщення їх саме в історії філософії, а не у позачасовому просторі. І нарешті, (4) ніколи не можна стверджувати, що твій виклад середньовічного філософського теоретизування є точним і вичерпним” [7, с. 232].

У свою чергу, відомий дослідник-медієвіст Клод Паначчіо, як показує К. Флаш, розрізняє у методі роботи історика філософії два основних елементи. Перший елемент – розповідь, котра прояснює (*récit explicatif*), що сприяє тому, щоб ми могли розгледіти за різноманіттям фактів у справі якийсь діяхронічний сценарій. Вона слугує відтворенню історичного інтелектуального контексту. Історик філософії розповідає про залежність філософського розвитку від культурних впливів, реакції на політичні події, соціальних детермінант та інтелектуального клімату епохи. Другий елемент – теоретична реконструкція (*la reconstruction théoretique*). Історик філософії розповідає нам, до яких висновків прийшов такий-то філософ і в чому суть його тверджень. Її метою є відтворення загальної лінії розвитку філософської думки [7, с. 233].

Ми розглядаємо ці два підходи як комплементарні. Історико-філософське дослідження має стати

відтворенням історичного контексту творчості того чи іншого філософа і реконструкцією його філософських концепцій, насамперед тих, що недостатньо мірою артикульовані у спадщині філософа.

Захар Каменський також розглядає історико-філософську реконструкцію як двоступеневий процес. Російський філософ зазначає, що першим етапом історико-філософської реконструкції є редукція, яка полягає у вирішенні трьох завдань: а) фронтального ознайомлення з матеріалом, б) відбору власне філософського матеріалу з усієї його сукупності, в) виявлення структурних частин системи ідей й атрибування виявлених ідей у відповідності з цими частинами. Другий етап – реконструкція системи ідей, полягає у синтезі, субординації ідей, виявлених за допомогою редукції. Таким чином, він вважає, що реконструкція може бути охарактеризована як експлікація імпліцитної (об'єктивної) системи ідей [3].

У зв'язку із цим слід зазначити, що розуміння історико-філософської реконструкції як "експлікації системи ідей" є певною мірою виходом за межі коректного застосування цього підходу, адже припускає можливість відтворення "системи ідей" навіть там, де ця "система", тим більше "об'єктивна", відсутня як така. Тому, на нашу думку, точніше говорити про реконструкцію "концептів".

У свою чергу, відома російська дослідниця Неля Мотрошилова застерігає проти небезпеки, пов'язаної з екстраполяцією сучасних філософських концептів і класифікацій на філософські вчення минулого: "Наскільки б обґрунтованим не було право будь-якого мислителя тлумачити, інтерпретувати джерела, слід проводити чітку грань між джерелами, оригіналами філософської думки минулого, між вихідними завданнями їх об'єктивного історико-філософської презентації і їх інтерпретаціями, зокрема, спробами подати їх під суттєво більш пізніми рубриками, "титулами", класифікаціями. І прямо, безпосередньо переносити модернізуючі позначення на ті часи, коли саме даного поділу, членування, взаємного відокремлення філософських дисциплін ще не було (а яке розділення, якась класифікація областей знання взагалі, філософського знання, зокрема, все ж існували) – все це є, на мою думку, істотним модернізуючим спотворенням реальних процесів і результатів людської думки, які об'єктивно протікали в минулому. Не визнати, що за цієї модернізації вчиняється насильство над адекватним історичним матеріалом, неможливо" [5].

Водночас Мотрошилова категорично протиставляє "модернізуючому" підходу об'єктивну теоретичну репрезентацію концепцій філософів минулого: "Завдання історії філософії <...> – освоювати і презентувати той чи інший історичний період розвитку філософської думки, притому в певному регіоні Землі, в справжніх, адекватних термінах окремих мислителів і філософських шкіл (зрозуміло, на мові оригіналів)" [5].

Безперечно, російська дослідниця має рацію, вказуючи на небезпеку поверхових класифікацій і екстраполяцій, водночас складно уявити сучасне історико-філософське дослідження без інтерпретації ідей мислителя минулого з використанням концептуального доробку сучасної філософії.

Однак слід чітко відрізнити з одного боку, історико-філософську характеристику самого джерела, що повинна врахувати специфіку філософської термінології автора, обставини його створення, місце в інтелектуальному контексті епохи, а з іншого – історико-філософську інтерпретацію тексту, яка включає у себе реконструкцію неексплікованих концептів на підставі наявних у тексті ідей та їх подальшу інтерпретацію, в тому числі з використанням сучасної філософської термінології.

Постулати дослідників, що розробляють засади історико-філософської реконструкції, стали для нас своєрідними методологічними "дороговказами" аналізу філософської спадщини представника Шартрської школи, філософа XII ст., Йоана Солсберійського та відтворення його антропологічних концептів. Цей підхід дозволив нам експлікувати "приховані" філософські концепти середньовічного мислителя, тобто такі, які не знайшли остаточного оформлення в Йоана, проте, тим не менш, їх зміст та значення дозволяє нам провести реконструкцію цих концептів на підставі ідей і підходів автора до інших, взаємопов'язаних, питань. Досліджуючи філософські погляди, чи ідеї Йоана, ми розглядали їх як "філософсько значущі ідеї" (концепт Вілена Горського) [1]. Як слушно зазначив Горський, "попри всю унікальність, філософська ідея мусить перетворитись на "правило", тільки тоді вона стає явищем філософської культури" [1, с. 13].

У процесі реконструкції антропологічно значущих ідей у творчості Йоана Солсберійського, які есплікуються в його, переважно політично спрямованій, думці, через суміжні ідеї свободи, справедливості, відповідальності, суспільних чеснот було розкрито зміст неявного концепту "дівець".

Використана література:

1. Горський В. С. Історія української філософії: курс лекцій. – 3-тє видання / В. С. Горський. – К.: Наукова думка, 1997. – 286 с.
2. Горський В. С. Историко-философское использование текста / В. С. Горский. – К.: Наукова думка, 1981. – 207 с.
3. Каменский З. А. Методология историко-философского исследования / З. А. Каменский. – М.: ИФ РАН, 2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://philosophy.ru/library/kamensky/metodol/method1.htm>
3. Перевірено 01.02.2013
5. Каменский З. А. О понятиях "метод историко-философского исследования" и "рациональная реконструкция историко-философского процесса": Императивно-целевая концепция методологии историко-философского исследования / З. А. Каменский // Историко-философский ежегодник, 2001. – М.: Наука, 2003. – С. 135-143.
6. Мотрошилова Н. В. Что делать с устоявшейся привычкой обозначать более поздними терминами древние или более ранние философские учения? / Н. В. Мотрошилова [Електронний ресурс] // История философии: вызовы XXI века: материалы конференции ИФ РАН, 15–16 ноября 2012 года. – Режим доступу: <http://iph.ras.ru/page28142401.htm> Перевірено 10.06.12.

7. Перцев А. В. Типы методологии историко-философского исследования: закат рационализма / А. В. Перцев. – Свердловск : Изд-во Уральского университета, 1991. – 193 с.
8. Флаш К. Как писать историю средневековой философии? / К. Флаш [пер. с нем. А. Маркова] // Логос. – 4-5 (72). – М., 2009. – С. 224-246.

Аннотация

В статье рассматриваются основные принципы методологии историко-философской реконструкции и возможности ее применения для исследования средневековой философии на примере анализа антропологических идей Иоанна Солсберийского (XII ст.)

Abstract

Present paper discusses the basic methodological principles of the historical-philosophical reconstruction and its application to the study of medieval philosophy with regard to the anthropological ideas of John of Salisbury (XII century).

УДК 37.048.45(075.8)

Косцова М. В.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗОВ

Проблема профессионального становления личности непосредственно связана с вопросами освоения профессиональной деятельности, с вопросами развития и реализации личности на различных этапах ее профессионального пути, а также осознания личностных мотивов профессиональной деятельности.

В условиях модернизации деятельности высших учебных заведений в Украине введена новая система ценностей и целей образования, основанная на идеях лично-ориентированной педагогики. Все больше обговариваются темы гуманизации и гуманитаризации высшего технического образования. Такая смена акцентов предусматривает отношение к студенту не как объекту, получающего знания и приобретающего систему умений и навыков, а как самоценному субъекту, способного к сознательному самосовершенствованию с учетом личных мотивов, интересов, способностей. Таким образом, в процессе обучения у студента формируется не только профессиональная компетентность, позволяющая решать конкретные профессиональные задачи, но и личностная, основная задача которой осознать свои личностные ресурсы, позволяющие раскрыть личность в профессии.

По мнению С. А. Дружилова [Дружилов, с. 19] именно "индивидуальный ресурс профессионального развития как некоторая совокупность свойств человека, рассматриваемая как внутренний потенциал (ресурс), который обеспечивает возможность успешного освоения профессии, высокоэффективную профессиональную деятельность и развитие профессионала.

В рамках изучения профессиональной рефлексии нами были выделены и экспериментально подтверждены компоненты профессиональной рефлексии студентов технических специальностей, а именно рефлексивность, профессиональную направленность личности: профессиональные склонности и мотивы, способность к прогнозированию, профессиональные знания и умения, а также профессиональную идентичность. Эти существенные компоненты профессиональной рефлексии студентов технического профиля подготовки, по нашему мнению, и являются индивидуальными ресурсами профессионального развития студентов, а также психологическими условиями формирования профессиональной рефлексии студентов в процессе профессионализации.

По мнению зарубежных исследований, профессиональный рост осуществляется благодаря особым, так называемым метанавыкам (meta-skills), к которым относятся:

- 1) быстрое освоение новых способов обучения и самообучения;
- 2) развитая способность к саморефлексии;
- 3) высокая адаптивность;

4) высокий уровень самоэффективности, иными словами, осознанная способность справляться с различными ситуациями в ходе осуществления служебной деятельности [2, с. 23].

В результате проведения нами констатирующего эксперимента на базе СНУЯЭиП, в котором участвовало 425 студентов различных курсов, были изучены особенности профессиональной направленности студентов. Согласно полученных данных, был сделан вывод, что профессиональная направленность у студентов в процессе получения высшего образования развивается недостаточно, а именно:

– профессиональные склонности в сферах "Человек-Техника", "Человек – Знак" и "Человек – Человек" не формируются;

– мотивация к обучению изменяется следующим образом: внешние мотивы усиливаются, внутренние: мотивы получения знаний и профессии снижаются.